IULIANA MIU
University of Bucharest

MIRCEA NEDELCIU AND GHEORGHE CRĂCIUN. THE PREFACE, THE SECURITATE AND CAPITALISM

Abstract: Based on the preface of the novel written by Mircea Nedelciu, "Tratamentului fabulatoriu", which generated different reactions or questions, but which remained for the reader as a censorship game, I'll get to the point where the extraordinary institution of the writer, is confirmed, regarding the way things work in the post-december Romania. With the help of his books, but also some life facts discovered in CNSAS files, I see that the preface of "Tratament fabulatoriu" is not merely a contrivance, but evidence of too deep gearing in the mechanisms of reality.
Sudden transitions from one regime to another strikes the writer's world of generation 80, the one who will feel all deviations of economic, political, moral, predictable cultural, but a bit comfortable. As if they possess the same lucidity and imagination (may be a distinctive feature of the generation), Gheorghe Craciun, his friend and colleague, will feel and confirm everything Nedelciu designed previously.

Keywords: writer, communism, post-communism, postmodernism, consumerism.

Unul dintre mobilurile notorietății *Tratamentului fabulatoriu* îl constituie, fără îndoială, inedita sa prefață. Menită „să crească prestigiul și prețul cărții[1]“, ea este realizată chiar de autor, unul „fără prestigiu[2]“, spune Nedelciu, tocmai pentru a nu putea influența modul de comercializare al romanului. Chiar dacă nici de aici nu lipsesc teoretizările caracteristice, autoreferențialitatea și textualismul, de la bun început ne este semnalată natura social-politică și economică a conținutului său. Așa că „tocmeala, învoiala“ cum o numește scriitorul, va lua forma unui schimb de suprapuneri, de stratificări și de întrepătrunderi între experiment literar și convingeri de ordin organizatoric social. Intertextele narative vin să dea culoarea socială și locală, de care scriitorul se va folosi ca pretext nu numai pentru a nu se pierde nicio clipă din vedere punctul de plecare (realitatea comunistă românească a anilor respectivi), dar și pentru a le folosi mai târziu ca joc proustian pentru întregul roman.

„Frapantul“ vine însă din situarea dezavantajoasă a capitalismului (marșandizant, consumist, vinovat de evanescența culturii) în dauna socialismului. Jonglarea cu noțiuni de artă, literatură, textualism, sociologie, pun în lumină importanța scriitorului în societate și implicarea sa în mecanismele ei de funcționare. Cu un abil simț intuitiv, Nedelciu prevede apariția consumatorului ca ins ușor de manevrat de sistem, inactiv și ignorarea utilității artei care „trebuie distinsă net de eficiența economică a obiectului artistic devenit marfă, de capacitatea ei de a produce capital […] La originile ei, arta nu se baza pe atitudinea contemplativă, ci impunea participarea.[3]“

S-a stabilit (ediția a doua a romanului, Adina Dinițoiu) că prefața este un joc de dublu limbaj, care să inducă cenzorii în eroare. Aș spune însă că acest soi de artificiu intertextual este mai mult decât un metaroman sau un mecanism cu cifru (societatea capitalistă trimite

[1] Mircea Nedelciu, din prefața *Tratamentului fabulatoriu*, Editura Cartea Românească, București, p. 6.
[2] Idem.
[3] Ibidem, p. 35.

BDD-A21768 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:03:58 UTC)

tacit la societatea comunistă, „marșandizare“ vrea să spună „ideologizare“[4]), dar chiar și o proiecție de fapte sociale care se vor concretiza mai târziu în publicistica sa. Jocul cu cenzura este evident, mai ales prin argumentele de autoritate și de credibilitate (ca Marx, de pildă), dar nu trebuie ignorată nici apetența lui Nedelciu spre rigurozitate și spre conexiuni deloc întâmplătoare.

Mai mult decât niște simple speculații sociologice, economice sau politice, Nedelciu deplânge dezumanizarea, adică „ostilitatea“[5] societății față de artă. Acesta pare de fapt să fie punctul forte al expunerii sale. Pornind cu exemple din avangarda interbelică, unde arta „trebuie dată jos, căci s-a postituat“, așa cum scria Vinea, adică s-a comercializat, Nedelciu continuă cu exemple din literatura textualistă: „Un caz interesant de literatură produsă cu intenții de marșandizare (și pe care mai sus am numit-o utopie) este ceea ce poartă numele generic de textualism. Cred că la origine, este o încercare a literaturii de a integra mecanismul textual al societății. Dacă societatea capitalistă încearcă integrarea artei prin marșandizare, atunci și literatura încearcă încearcă integrarea socialului prin textualizare. Ne aflăm în acest ca la nivelul primelor reacții ale celor două forțe aflate în confruntare. Dacă însă literatura este concepută ca o forță activă, ca o metodă de acțiune în lume, acest nivel nu mai este suficient[6]“ Acesta este un bun prilej de a face distincție între textualist și textuant, ultimul fiind cel de partea căruia se situează: „Acești autori desfășoară, de fapt, o activitate textuantă prin care se poate interveni constructiv în lume și nu produc o <<textualitate opusă lumii>>[7]“.

Un punct asupra căruia insistă destul de mult este rolul scriitorului în societate, temă reluată și în materialul publicistic. A fi scriitor într-o societate comunistă implica o serie de compromisuri de care nici Nedelciu nu va fi scutit. În roman, apărut în anul 1986, se poate observa puternica angrenare a lui Nedelciu nu numai în realitate, dar chiar în măruntaiele sistemului. Tocmai pentru că știe miezul lucrurilor, va fi capabil să așeze, măcar pentru început, și un înveliș al lor. De aceea, Mircea Nedelciu nu-și va face iluzii cu privire la viitorul României. De aceea nu se va încrede nici în comunism, nici în democrație. Dar încă mai crede în artă, singura pentru care s-a luptat atât de mult: „Eu știu că nicio societate nu le poate interzice oamenilor să viseze (cam la asta s-ar reduce, de fapt, moartea artei, dacă ea ar fi, într-adevăr, posibilă.)“[8]

Considerat un tânăr cu preocupări „ostile“, Mircea Nedelciu va intra în malaxorul Securității. Primul dosar, intitulat *Nicky*[9], este deschis la 22 noiembrie 1976 și închis la 13 septembrie 1979. Aici este atent monitorizată activitatea sa ca ghid, dar şi legăturile pe care le are cu turiştii. Pe lângă formulările stereotipe şi informaţiile de foarte multe ori inutile, rapoartele includ numeroase amănunte privind profilul moral al scriitorului: neobosit, capabil să ducă la bun sfârşit sarcini grele, sensibil, independent şi degajat. Dacă inițial Nedelciu trece drept periculos pentru regimul politic, el este ulterior cooptat de organele Securității și făcut colaborator, pus să raporteze asupra activității colegilor săi de cenaclu. Cel de-al doilea dosar, *Matei*[10], deschis la data de 11 iunie 1981 şi închis la 22 iunie 1987, se referă în cea mai mare parte la viaţa literară a anilor respectivi. Pentru că poeții par mai predispuși la protest decât prozatorii, el va explica și detalia anumite gesturi ale lui Mircea Dinescu, hotărât să

[4] Adina Dinițoiu, *Proza lui Mircea Nedelciu. Puterile literaturii în fața politicului și a morții*, Editura Tracus Arte, București, 2011, p. 368.
[5] Mircea Nedelciu, op. cit., p. 6.
[6] Ibidem, p. 22.
[7] Ibidem, p. 23.
[8] Ibidem, p. 19.
[9] Dosarele aflate în posesia CNSAS.
[10] Poate că numele personajului Luca din *Tratament fabulatoriu* nu este întâmplător, de unde noi sensuri și interpretări, chiar și ale prefeței. De altfel, o serie de interviuri, dar și publicistica lui Nedelciu, pot fi puse în legătură cu acea prefață.

BDD-A21768 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:03:58 UTC)

reacţioneze cu prilejul unei burse acordate de Uniunea Scriitorilor în Italia. Un Nedelciu la Cenaclul Junimea, scriitor care încă mai păstrează legătura cu turişti ce-i livrează reviste, bursier şi librar, trage profit din anormalitatea acelei lumi şi-şi pune la bătaie intimitatea în proză. Episodul colaboraţionist nu va fi ignorat niciodată, remuşcările făcându-şi loc în conştiinţa şi în opera sa, dar mai ales în romanul, cel puţin autoficţional, (cel mult autobiografic) *Zodia Scafandrului*. De altfel, „viaţa martorului care preferă să teoretizeze în loc să mărturisească pur şi simplu[11]“ face parte din jocul întregii sale generaţii care, avându-l pe cititor drept complice, mai degrabă sugera decât spunea.

Dacă în comunism scriitorul face compromisuri, în postcomunism, acesta se cam abate de la problemele scrisului. Nedelciu consideră că scriitorul are datoria „de a-şi spune părerea *ca scriitor* (s.a.) despre toate legile (începând cu Constituţia) care ar afecta, proteja sau asigura literatura în limba română şi cultura în general“[12]. În articolul *Scriitorii când devin politicieni* din „Contrapunct“, nr. 14, aprilie 1990, Nedelciu îi critică pe cei care îşi abandonează condeiul pentru a sări în braţele politicului.

În articolele sale, Nedelciu scrie despre *Policraţie*, falsa democarţie, costurile mari ale cărţilor, lipsa circulaţiei de carte, proasta informare, devierea scopului literar, consumul de masă al cărţilor de calitate îndoielnică. „Da, dictatura libertăţii, îmi veţi spune, este libertatea însăşi. Am zis!...În numele ei, hai să mai instaurăm o dictatură. Şi astfel începe un nou ev al oximoronului (atât de iubit pe plaiurile curat-murdare pe care muncesc şi/sau trăiesc atâţia <<dalmaţieni>>), epoca oximoronului absolut în care dictatura şi libertatea pot sta alături în frază, fără jenă, cum ar sta la Piaţa Universităţii vechi activişti comunişti lângă foşti deţinuţi politici anchetaţi pe vremuri de primii. Ei bine, această nouă formă oximoronică a dublei gândiri, care pe cei fripţi cu ciorba îi ameninţă surd cu disperatul iaurt din noaptea de după prima zi de plajă, am putea, aplicând-o la stat ca instrument original al omului de a se conduce pe sine, s-o numim Policraţia“[13].

Nedelciu nu omite nici compararea stării scriitorului din dictatură cu cea de după 1989. Privarea generaţiei ’80 de anumite drepturi din anii ceauşişti „a ţinut-o la distanţe de experienţe sufleteşti şi mai degradante“.[14] De asemenea, el are „nostalgia solidarităţii“ pentru că, „la sfârşitul unei lupte, dezorientat de victorie, ţi se pare mai plăcut să greşeşti împreună cu ai tăi, decât să ai dreptate de unul singur.“[15] Nedelciu ştie că generaţia literară din care face parte nu ar fi putut lua naştere fără obstacolele lansate de regim, fără ideea de grup şi de cenaclu. De altfel, Securitatea ar fi cooptat oricum unul din membrii grupului şi poate că Nedelciu şi-a asumat un rol protectiv. Ca un exerciţiu de imaginaţie, Nedelciu se gândeşte cum ar fi fost dacă scriitorii optzecişti s-ar fi născut în Provence şi ajunge la concluzia că: „ar fi fost tentaţi mai degrabă de romanul istoric à la Agop lăsând la o parte cotidianul fără surprize şi experimentalismul aproape ermetic.“[16] Numai obligaţia de experiment, de transformare a lectorului în coautor şi a unor alte procedee necesare pentru a ascunde aluzia şi ironia au putut să facă posibil postmodernismul la noi.

Fără a pune eticheta inadaptării, ci a lucidităţii şi imposibilităţii utilizării aceloraşi metode de creaţie, Nedelciu simte că trebuie să se îndrepte spre alte teme şi alte spaţii (intime, de data aceasta), că viteza textului nu mai poate fi superioară celei cronologice.

Nici Gheorghe Crăciun, colegul de generaţie al lui Nedelciu nu va afişa un zâmbet de conformare odată fiind câştigată libertatea. Crăciun deplânge în *Trupul ştie mai mult. Fals*

[11] Mircea Nedelciu, *Scrisori provensale* (IV), în „Contrapunct“, nr. 20,mai 1991, p. 6.
[12] Mircea Nedelciu, *Platforme şi programe*, în „Contrapunct“, nr. 5, februarie, 1990 .
[13] Mircea Nedelciu, *Policraţia*, în „Suplimentul literar şi artistic al Tineretului liber“, nr. 24, iunie 1990, p.5
[14] Mircea Nedelciu, *Scriitorul-saltinbac* în „Suplimentul literar şi artistic al Tineretului liber“, nr. 17, aprilie 1990, p. 5.
[15] Mircea Nedelciu, *E mult de atunci*, în „Contrapunct“, nr. 52, decembrie 1990, p.7.
[16] Mircea Nedelciu, *Scrisori provensale (I)*, în „Contrapunct“, nr. 17, aprilie 1991, p. 6.

BDD-A21768 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:03:58 UTC)

jurnal la Pupa Russa (1993-2000) neputința de a prinde realul și de a-l controla, motiv pentru care se va reorienta spre identitar, reprezentat de trup: „Realul îți scapă tot timpul și, în plus de asta, el nu e tot timpul cu tine. Realul are valoarea unei abstracțiuni psiho-intelectuale. Trupul e singurul instrument de măsură creditabil. Prin el, poți totuși să nu cazi în proiecția imaginară“[17]. Apoi, ca un răspuns de confirmare la ceea ce remarca cu ani în urmă Nedelciu, în *Viciile lumii postmoderne*, Crăciun scrie despre dispariția valorilor umane, despre rezumarea omului la un simplu consumator, despre comprimarea timpului și despre înlocuirea obiectului natural de cel fabricat. Cât despre artă și estetic, Crăciun ajunge cam la aceleași concluzii ca și Nedelciu: „…lumea postmodernă se vede constrânsă să inventeze *gustetica*, o metafizică *sui generis* care este în același timp și o estetică a gustului antiestetic și o etică valorică bazată pe deriziunea gurmandă de piață. Cornul abundenței se materializează, în sfârșit, pe pământ sub forma unui corn al dependenței“[18]. Lumea pe care o vede Crăciun este rizomatică, orizontală, lichidă, o lume a dorinței și a lipsei de timp și de memorie. Dacă în prefața *Tratamentului fabulatoriu* limbajul este un instrument de subiectivizare, ca mai apoi, în articole să ni se atragă atenția asupa unei lipse de informație și de dialog, la Gheorghe Crăciun limbajul acoperă pur și simplu lumea prin capacitățile sale de seducere a consumatorului, devenind, în cele din urmă, și el comercial. Cât despre dialog, el nu mai există, fiind mimat, astfel încât „posesorul de telefon mobil este simbolul tragic al lumii noastre“[19].

Nu numai reacțiile celor doi colegi de generație sunt similare, dar și vizionarismul. Metafora apei, a apăsării, din roamnul *Zodia scafandrului* al lui Nedelciu își face loc și în imaginarul lui Gheorghe Crăciun. Poate și ca o constantă a ceea ce remarcau Gilles Deleuze și Félix Guttari în *Capitalism și schizofrenie (I).Anti-Oedip*, referitor la fluidizare, la schimbul lichid de substanțe al omului, Crăciun scrie despre lumea în care scrie: „Postmodernitatea formează o lume lichidă, în care trebuie tot timpul să înoți, să faci *surf*, să navighezi la întâmplare, să te scufunzi, în care – da, cu certitudine! – riști tot timpul să te înec. Este o lume în care ai nevoie și de o altă piele lingvistică, de un alt limbaj sau – dacă mi se permite – de o nouă viteză a vechiului limbaj. Și nu doar de o nouă viteză, ci și de o nouă asumare a poziției tale față de lume, în care obișnuitele categorii logico-gramaticale ale lui Aristotel sau ale lui Chomsky și Fillmore nu prea mai funcționează“[20].

Emoționant prin similitudinea sa cu Nedelciu este un pasaj din jurnal: „26 iulie- Mă înec, mă scufund, revin la suprafață, trag aer în piept, scriu încet și neinspirat, mă joc cu propozițiile mele căutând p pregnanță pe care nu o potcalcula. Scriu încet, resemnat, sunt posesorul unei mâini care începe să paralizeze. Canicula unei zile de vară în care sensurile se lichefiază. Aer greu cum e sângele gros“[21]. Adâncimile, profunzimile răului social, venit nu din propriul trup, ci din corpul social sunt cele care mișcă sensibilitatea celui care scrie *Zodia scafandrului.*

Cât despre orientările literare, Crăciun constată că incapacitatea de a cuprinde diversitatea lumii exterioare induce la preferința pentru autoficțiune și minimalism, lucru pe care l-a aplicat și el, și Nedelciu.

Foarte interesante sunt observațiile asupra privirii retrospective, aupra acceptării unui trecut communist care și-a înfipt bine rădăcinile și asupra prcesului comunismului care mai degrabă ar trebui să fie individual, subiectiv, din care să se aleagă ce trebuie uitat și ce nu și să se suprime eventualele bovarisme. Asumarea unor fapte și încercarea de a nu rămâne cantonat

[17] Gheorghe Crăciun, *Trupul știe mai mult. Fals jurnal la Pupa Russa* (1993-2000), Editura Paralela 45, Pitești, 2006, p. 23.
[18] Gheorghe Crăciun, *Viciile lumii postmoderne*, Editura Tracus Art, București, 2011, pp. 50-51.
[19] Ibidem, pp. 88-89.
[20] Ibidem, p. 62.
[21] Ibidem, p. 100.

BDD-A21768 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:03:58 UTC)

în vechile convingeri, fără a recurge deci la atitudini extremiste, pare să fie soluția ideală a unui popor care nu și-a droit acest fel de democrație și care nu se poate desprinde în totalitate de comunism: „E ca și cum am ascunde – la modul cel mai aberrant cu putință, pentru că niciun musafir nu ne bate la ușă – gunoiul sub covor. Cât despre scheletul din dulapul moral, acesta rămâne să fie descoperit din întâmplare, în viitorul deschiderii unor dosare“[22].

Cred că acest soi de atitudine venită din partea remarcabililor scriitori ai generației ’80 traduce cel mai bine realitatea unei lumi în schimbare, având în vedere că ambii își extrag material de creație din cinetica exterioară și interioară, că ambii își ascut simțurile pentru a le reda apoi fidel pe hârtie. Generația în cauză reprezintă un caz aparte, care ia naștere în condiții imposibile și a cărei literaturi nu a fost decât un extraordinar val de creație, cu o poveste și o ambiție nicăieri întâlnite până la ei. Dacă Nedelciu ar mai fi trăit, nu numai că ar fi putut schimba încă o dată fața literaturii române, dar ar fi realizat poate o serie de programe și proiecte culturale în care s-ar fi celebrat cartea.

Buna prietenie și coagularea grupului se vede chiar și numai din aceste observații (ale lui Mircea Nedelciu și Gheorghe Crăciun) privitoare la organizarea și comportamentul României de după 1989. Falia subțire, foarte vulnerabilă, oscilantă, dintre comunist și postcomunist este și ea un fenomen care nu trebuie deloc neglijat tocmai pentru că s-au făcut mutări bruște de sistematizare socială, mentală, identitară. Rămâne de văzut dacă și alte țări Est sau Central Europene au avut același mod de a acționa sau de a reacționa în fața schimbării de regim, dacă scriitoridin alte spații se retrg și ei în realitatea intimă, abandonând exteriorul, dacă sunt sau nu implicați în social.

Mircea Nedelciu rămâne nu numai un extraordinar scriitor și teoretician român, dar și un fin sociolog, tot timpul atent la schimbări. Episodul colaboraționist, chiar dacă a încercat în permanență să se eschiveze și nu a periclitat viața nimănui, cred că este recompensat prin depistarea oportuniștilor și amendarea lor publică, prin dorința de a normaliza starea culturală a vremii, o posibilă salvare despre care vorbește și Gheorghe Crăciun în *Viciile lumii postmoderne*.

BIBLIOGRAFIE:

Nedelciu, Mircea, *Aventuri într-o curte interioară*, Antologie de autor cu o prefață de Ion Bogdan Lefter si o postfață de Sorin Alexandrescu, Editura Paralela 45, Pitești, 1999.

Nedelciu, Mircea, *Proză scurtă*, prefață de Sanda Cordoș, Editura Compania, București, 2003

Nedelciu, Mircea, *Tratament fabulatoriu – roman cu o prefață a autorului*, Editura Cartea Românească, 1986 și Editura Compania, București, 2006.

Nedelciu, Mircea, *Zodia scafandrului*, Editura Compania, București, 2000.

Crăciun, Gheorghe, *Trupul știe mai mult. Fals jurnal la Pupa Russa* (1993-2000), Editura Paralela 45, Pitești, 2006, p. 23.

Crăciun, Gheorghe, *Viciile lumii postmoderne*, Editura Tracus Art, București, 2011, pp. 50-51.

Dinițoiu, Adina, *Proza lui Mircea Nedelciu. Puterile literaturii în fața politicului și a morții*, Editura Tracus Arte, București, 2011.

Acest studiu este realizat în cadrul proiectului „Cultura română și modele culturale europene: cercetare, sincronizare, durabilitate“, Academia Română

[22] Ibidem, p. 109.

BDD-A21768 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:03:58 UTC)